

ORNAMENT ZO ŽENSKÉHO KOŽUCHA Z NOVÝCH ZÁMKOV

Dokumentačná kresba Jána Thaina

Ornament, ktorý pre nás podľa originálu namaloval a vďaka tomu aspoň v takejto podobe zachoval Ján Thain, etnograf a výtvarník, jeden zo zakladateľov novozámockého múzea, pochádza z kožucha, ktorý patril pani Domanizsovej z Nových Zámkov. Takto to aspoň figuruje na dokumentačnej kresbe J. Thaina, ktorá bola vyhotovená v prvej polovici 20. storočia.

Ornament predstavuje výšivku z kožucha, nachádzajúcu sa najpravdepodobnejšie na jeho chrbtovej časti, kde bol pre ornament takéhoto rozsahu dostatok miesta. Na pánskych kožuchoch, siahajúcich najčastejšie až po členky, bolo viac miesta pre výzdobu, ženské kožuchy boli kratšie, siahajúce nanajvyš po driek.

Pestrofarebnú kompozíciu v podobe kvetinového kríka, pozostávajúceho z rastlinných motívov, ovláda predovšetkým sýto červená a tmavozelená farba, avšak zastúpené sú aj ostatné farby ako modrá, žltá a fialová.

Symbolika použitých motívov nám potvrdzuje, že kožuch, ktorý nimi zdobili, patril predstaviteľke ženského pokolenia, keďže na jeho výzdobe prevládajú tradičné starodávne ženské symboly ako tulipán a granátové jablko. Medzi motívmi možno rozoznať aj rôzne iné druhy štylizovaných kvetov ako sú ruža a fialka, ktoré kvitnú pozdĺž rozmarínových vetiev. Tulipán, kvet kalichovitého tvaru, má pôvod v ornamentike osmanských Turkov, granátové jablko je zase výrazným a obľúbeným prvkom renesančnej ornamentiky, je symbolom plodnosti a ohnivej lásky.

Kompozícia ornamentu sa rozvíja okolo centrálnej osi, tvorenej v hornom pásme ornamentu zvislou rozmarínovou vetvou, v dolnom pásme dvoma vodorovne rozvetvenými rozmarínovými vetvami, pričom pravá strana je presným odrazom ľavej strany, akoby sa motívy zrkadlili v osi vetvy. Práve k nej sa zbiehajú všetky ozdobné prvky: kvety, lístky a vetvy, ktoré sú na vrchu korunované motívom tulipána - tradičným ženským symbolom. Rozmarín sa v stredoveku stal symbolom lásky, vernosti a spolupatričnosti.

Kožuchy v minulosti vyrábali kožušníci z kože oviec (racka) kučeravej srsti. Tradícia zdobenia kožučov, na ktorých sa môže objaviť aplikovaná a vyšívaná ornamentika, začína od 18. storočia.